

เรื่อง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาส่งคำร้องของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ จำนวน ๒ คำร้อง ดังนี้

คำร้องที่ ๑ พนักงานอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ ๒) โจทก์ และหม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล โจทก์ร่วม ได้ยื่นฟ้องบริษัทแมนเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) จำเลยที่ ๑ โดยนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในฐานะความผิดร่วมกันหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และมาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พุทธศักราช ๒๕๓๕ มาตรา ๓ และมาตรา ๔ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘

ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ดำเนินการพิจารณาจนเสร็จสิ้นแล้ว จึงนัดฟังคำพิพากษา ต่อมาจำเลยทั้งสองได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ จึงยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ให้รอการพิจารณาไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑

คำร้องที่ ๒ นายชวน หลีกภัย โจทก์ ได้ยื่นฟ้องนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ เป็นจำเลยที่ ๑ และนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในข้อหาหรือความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๕๘ มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และมาตรา ๓๓๒ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ โดยก่อนไต่สวนมูลฟ้องศาลได้อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องสำหรับจำเลยที่ ๒ ต่อมา ศาลอาญากรุงเทพใต้พิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ ลงโทษจำคุก ๔ เดือน ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน รวม ๕ ฉบับ เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็น ให้ลงโทษปรับ จำเลยที่ ๑ เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกของจำเลยที่ ๑ ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี

โจทก์ได้ยื่นฎีกา ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๘ ขอให้ลงโทษจำเลยที่ ๑ หนักขึ้น

จำเลยที่ ๑ (ผู้ร้อง) ยื่นฎีกา ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๘ คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ต่อศาลฎีกาขอให้ศาลรอการพิจารณาและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑

๒. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องทั้งสองมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัย เป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นไว้ว่า การจำกัดเสรีภาพดังกล่าว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว มิให้มีการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใด ไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิดังกล่าวไว้ด้วย เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ ต่อสาธารณชน เห็นได้ว่า แม้บุคคลหรือสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา แต่ก็ต้องมีขอบเขตภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญและกฎหมายเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๘ เพื่อมิให้มีการใช้เสรีภาพของตนไปละเมิด ต่อสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ซึ่งเป็นบทบัญญัติ ของกฎหมายเฉพาะอีกบทหนึ่งที่กำหนดให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย นั้น โดยที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔ บัญญัติให้ “ผู้พิมพ์” เป็นบุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ และบัญญัติให้ “บรรณาธิการ” เป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบ ในการจัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุม บทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ ดังนั้น ทั้งผู้พิมพ์ และบรรณาธิการ จึงเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่จัดการและรับผิดชอบการพิมพ์ การตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ วัตถุประสงค์ประการหนึ่งคือ เพื่อมิให้มีการ ตีพิมพ์ข้อความที่ไปกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ของบุคคลอื่น และเมื่อกฎหมายได้กำหนดให้มีหน้าที่กระทำการดังกล่าวแล้ว หากผู้พิมพ์ และบรรณาธิการ ไม่ได้มีการตรวจสอบ คัดเลือกหรือควบคุม โดยปล่อยให้ข้อความตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ที่เป็นการล่วงละเมิด ต่อสิทธิของบุคคลอื่นในลักษณะเกินเลยความสุจริต เกินเลยการตีพิมพ์ด้วยความเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๔ บัญญัติรับรองไว้ กฎหมายให้ถือว่า ผู้พิมพ์และบรรณาธิการได้กระทำการ โดยงดเว้นที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น ตามนัยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ วรรคห้า ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวของบุคคลอื่น และเพื่อมิให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ แต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ เมื่อพิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง แล้วเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ หรือบรรณาธิการที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวและความคิดเห็นที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ และต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบอาชีพ หากได้มีเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยมิได้มีกรอบของกฎหมายหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพควบคุมกำกับไว้แต่อย่างใด และโดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว และรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นไว้ อีกทั้งจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ของสภาการพิมพ์แห่งชาติได้กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ว่าการเสนอข่าว ภาพ หรือแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปด้วยความสุภาพ สุจริต ต้องเสนอข่าวแต่ความเป็นจริง ละเว้นการต่อเติมเสริมแต่ง หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้อง แม่นยำ และครบถ้วน ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าวจนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง และต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติ จนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง เป็นต้น ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง กำหนดให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบส่วนตัว และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย จึงเป็นการบัญญัติถึงความรับผิดชอบของบุคคลดังกล่าวไว้ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ที่บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑

๓. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ แต่อย่างใด

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายอุระ หวังอ้อมกลาง นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายมานิต วิทยาเต็ม นางเสาวนีย์ อัครโรจน์ นายนพดล เสงเจริญ นายมงคล สระภูมิล พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช นายสุธี สุทธิสมบูรณ์ และนายอภัย จันทนจุลกะ

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๖ ก วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

ย่อโดย นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์
กลุ่มงานคดี ๑